

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

ГОЛЯМА КАМАРА

**ДЕЛО NEJDET ŞAHİN И PERİHAN ŞAHİN срещу ТУРЦИЯ
(CASE OF NEJDET ŞAHİN AND PERİHAN ŞAHİN v. TURKEY)**

(Жалба № 13279/05)

РЕШЕНИЕ

СТРАСБУРГ

20 октомври 2011 г.

Това решение е окончателно, но може да подлежи на редакционни промени.

По дело Nejdett Şahin и Perihan Şahin срещу Турция,

Европейският съд по правата на човека, заседаващ като Голяма
камара, в състав:

Nicolas Bratza, *Председател*,
Josep Casadeval,
Nina Vajić,
Dean Spielmann,
Christos Rozakis,
Corneliu Bîrsan,
Anatoly Kovler,
Elisabet Fura,
Ljiljana Mijović,
Egbert Myjer,
David Thór Björgvinsson,
George Nicolaou,
Luis López Guerra,
Nona Tsotsoria,
Ann Power-Forde,
Işıl Karakaş,
Guido Raimondi, *съдиш*,

и Michael O'Boyle, *заместник-секретар*,

след разисквания в закрити заседания на 9 март и 21 септември 2011
г.,

постанови следното решение, прието на последно посочената дата:

ПРОИЗВОДСТВОТО

1. Делото е образувано по жалба (№ 13279/05) срещу Република
Турция, подадена в Съда на 9 април 2005 г., съгласно член 34 от
Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи
(„Конвенцията“) от двама турски граждани, г-н Nejdett Şahin и г-жа and
Mrs Perihan Şahin („жалбоподателите“).

2. Жалбоподателите, на които е предоставена правна помощ и са
представявани от г-н К. Karabulut, адвокат, практикуващ в Анкара.
Турското правителство („правителството“) се представлява от г-н
Özmen, правителствен съагент.

3. Жалбоподателите твърдят, че производството пред националния
съд е несправедливо поради противоречащите си решения,
постановени от различните съдилища (член 6 § 1 от Конвенцията).

4. Жалбата е разпределена на Второ отделение на Съда (правило 52
§ 1 от Правилника на Съда). На 27 май 2010 г. жалбата е обявена за
допустима от Камара на това отделение в състав: Françoise Tulkens,

Ireneu Cabral Barreto, Vladimiro Zagrebelsky, Danute Jočienė, Dragoljub Popović, András Sajó, Işıl Karakaş, както и Sally Dollé, секретар на отделението, които приемат, с шест гласа на един, че не е допуснато нарушение на член 6 § 1 от Конвенцията.

5. На 25 август 2010 г. жалбоподателите отправят искане делото да бъде отнесено до Голямата камера по силата на член 43 от Конвенцията и Правило 73 от Правилника на Съда. На 4 октомври 2010 г. Голямата камера уважава това искане.

6. Членовете на Голямата камера в съответствие с разпоредбите на член 26 §§ 4 и 5 от Конвенцията и Правило 24 от Правилника на Съда. Тъй като г-н Jean-Paul Costa не беше в състояние да присъства на второто заседание, той е заместен от г-н Nicolas Bratza в качеството на председател на Голямата камера, а г-н Egbert Myjer, първи заместник, стана пълноправен член (Правило 11). Г-н Corneliu Bîrsan, втори заместник, зае мястото на г-жа Kristina Pardalos, която беше възпрепятствана да присъства.

7. Жалбоподателите, но не и правителството, са представили писмени становища по съществуването на делото.

8. На 9 март 2011 г. в сградата на Европейския съд по правата на човека, Страсбург, се проведе открито заседание (Правило 59 § 3).

Пред Съда се явиха:

– за правителството

Г-н	М. ÖZMEN,	<i>Съагент,</i>
Г-н	К. ESENER,	
Г-н	О. ÇIDEM,	
Г-н	М. К. ERDEM,	
Г-н	Н. YAMALI,	
Г-н	І. ERTÜZÜN,	
Г-жа	F. SÖZEN,	
Г-жа	İ. KOCAYIĞIT,	
Г-н	A. ÖZDEMİR,	

– за жалбоподателите

Г-н	К. KARABULUT,	<i>Адвокат,</i>
Г-жа	М. TUNCEL,	<i>Помощник.</i>

Съдът изслуша доводите на г-н Karabulut и г-н Özmen.

ФАКТИТЕ

I. ФАКТИЧЕСКИ СЪСТАВ

9. Жалбоподателите са родени съответно през 1949 г. и 1950 г. и живеят в Турция.

10. Синът им, военен пилот, загива на 16 май 2001 г., когато самолетът му се разбива близо до село Malatya (Akçadağ / Güzyurdu), транспортирайки военни части от Диарбекир към Анкара. В този инцидент загиват още тридесет и трима военнослужещи, петима от които също са членове на екипажа на самолета.

11. На 10 май 2002 г., чрез своя адвокат жалбоподателите подават молба до турския пенсионен фонд да им бъде отпусната пенсията, дължима съгласно чл. 21 от Закон № 3713 за борба с тероризма („Закон №3713“).

12. С писмо от 23 май 2002 г. пенсионният фонд уведомява, че на жалбоподателите е отпусната, наред с другото, ежемесечна военна пенсия за инвалидност съгласно чл. 64 от Закон № 5434, както и еднократна сума, равняваща се на тридесет максимални месечни заплати на държавен служител. Освен това се отбелязва, че смъртта на сина им не е причинена от терористичен акт по смисъла на Закон №3713, а поради факта, че по неизвестни причини самолетът се е разбил. Следователно е невъзможно тяхната ежемесечна пенсия за инвалидност да бъде увеличена до размера на месечната заплата, заплащана на военнослужещ на същата служба.

13. На 15 юли 2002 г. жалбоподателите, чрез своя адвокат, обжалват това решение пред Административен съд Анкара. Те твърдят, по-конкретно, че синът им е загинал докато е транспортирал военни части от Северен Ирак, участващи в антитерористична операция, поради което следва да се счита, че неговата смърт е настъпила в условията на борбата с тероризма.

14. На 1 април 2003 г. 4-и състав на Административен съд Анкара отхвърля тяхната жалба като недопустима поради неподсъдност, като се произнася, че предметът на спора следва да се разгледа по-скоро от Върховния военен административен съд. Позовавайки се на решение на Съда по спорове за подсъдност от 14 май 2001 г. (Е.2000/77, К.2001/22), той постановява следното:

„...за да се определи дали административният акт е „свързан с военната служба“ и да се реши кой е компетентният съд, следва да се разгледа предметът на акта. Когато актът е издаден в съответствие с военните изисквания, процедура и практика, следва да се счита, че той е свързан с военната служба... Без оглед на това дали актът е издаден от военен или невоенен орган, Върховният военен административен съд е юрисдикцията, компетентна да разгледа дело, [заведено от] член на въоръжените сили. В настоящия случай предмет на спора е молба за ежемесечна пенсия, подадена от ищите по

4 РЕШЕНИЕ ПО ДЕЛО НЕЖДЕТ ШАХИН И ПЕРИХАН ШАХИН СРЕЩУ ТУРЦИЯ

Закон № 3713... За да се реши дали искът попада в приложното поле на този закон, трябва да се вземе предвид ... целта на военната мисия и спецификата на регионите, в които тя се осъществява, както и военната пригодност, за да се докаже, че оспорваният акт е издаден в съответствие с военните нужди, процедура и практика.

Когато случаят е такъв, ...компетентен да разгледа и да се произнесе по спора е Върховният военен административен съд.

Нещо повече, такива са мотивите и на Съда по спорове за подсъдност в решение № Е: 2000/77, К: 2001/22, публикувано в Официален вестник... от 18 06 2001 г.“

15. На 3 юни 2003 г. жалбоподателите отнасят своя случай до Върховния военен административен съд. Към своя иск те прилагат решение на 10-и състав на Административен съд Анкара от 22 януари 2003 г. (Е.2002/1059, К.2003/27) по сходно според тях дело (вж. точка 26 по-долу).

16. На 10 юни 2004 г. Върховният военен административен съд отхвърля иска им. Преди всичко съдът констатира, че на жалбоподателите е отпусната ежемесечна военна пенсия за инвалидност, както и еднократна сума, равняваща се на тридесет максимални месечни заплати на държавен служител, изчислена в съответствие с допълнителен член 78 на Закон № 5434 и коригирана в съответствие със Закон № 4567. Освен това той отбелязва, че искането им за увеличаване на месечната им пенсия до размера на пенсията, изплащана на военнорслужещ на същата служба, е отхвърлено от компетентните органи. Изтъква се, че правата по член 21 на Закон № 3713, се ограничават само до случаи, в които служител на държавата е пряко ранен, увреден или убит вследствие терористични актове. Приема се, че фактът, че работата на жертвата е свързана с борбата срещу тероризма, сам по себе си не е достатъчен. Тъй като починалият не е убит при терористичен акт, оспорваният административен акт не е незаконосъобразен.

17. Един от съдиите изразява особено мнение, в което критикува подобно стеснително тълкуване на Закон № 3713. Като изтъква липсата на спор относно факта, че синът на жалбоподателите е загинал в самолетна катастрофа при съвместно пилотиране на самолет, превозващ военни части, завръщащи се от антитерористична операция, той счита за основен проблем това дали смъртта попада в приложното поле на член 21 от Закон № 3713. Според него, с оглед целта на мисията на починалия, тази разпоредба е категорично приложима към обстоятелствата по делото.

18. На 6 юли 2004 г. жалбоподателите подават жалба срещу решението на Върховния военен административен съд. В пледоариите си адвокатът им обяснява, че в своето становище от 10 юни 2004 г. и в съдебното заседание пред Върховния военен административен съд,

проведено същия ден, е представил четири решения на обикновени административни съдилища, а именно, на шести, десети и единадесети състав на Административен съд Анкара, по жалби, сходни с тази на жалбоподателите, подадени от четири семейства на военнослужещи, загинали при същата злополука като техния син. С тези решения съдилищата са се произнесли в полза на ищците. Адвокатът се оплаква, че Върховният военен административен съд не се позовава на тези решения и твърди, че приетото решение противоречи на конституционните принципи на равенство пред закона и еднакво прилагане на закона.

19. С решение от 30 септември 2004 г. Върховният военен административен съд отхвърля жалбата на жалбоподателите като необоснована и постановява, че оспорваното съдебно решение е в съответствие със закона и законоустановената процедура. Това решение е връчено на адвоката на жалбоподателите. Датата на пощенското клеймо върху плика е 11 октомври 2004 г.

II. РЕЛЕВАНТНО НАЦИОНАЛНО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО И ПРАКТИКА

A. Кратко представяне на турската съдебна система

20. Съдебната система на Турция се състои от три категории съдилища: обикновени съдилища, включващи граждански и наказателни съдилища; административни съдилища и военни съдилища. Тези категории от своя страна се състоят от отделения в зависимост от предмета на делата. Всяка от тези три категории съдилища се оглавява от собствен върховен съд: Касационен съд за обикновените съдилища, Върховен административен съд за административните съдилища и Касационен военен съд и Върховен военен административен съд за военни дела.

21. Съгласно разпоредбите на чл. 157 от Конституцията, Върховният военен административен съд е юрисдикцията, която разглежда като първа и последна инстанция спорове, възникнали от административни решения и актове, засягащи военния персонал или военната служба, дори когато са издадени от невоенни органи. Когато предметът на делото е свързан със задължителната военна служба, не е необходимо заинтересованата страна да бъде военнослужещ.

22. Специален съд, наречен Съд по спорове за подсъдност, е компетентен да разглежда препирни за подсъдност, които могат да възникнат между обикновените, административните и военните съдилища относно тяхната компетентност и решения (чл. 158 от Конституцията).

В. Релевантно вътрешно право

23. Член 21 от Закон № 3713¹ от 12 април 1991 г. (Законът за борба с тероризма) гласи следното:

„Разпоредбите на Закон № 2330 за правото на парично обезщетение и ежемесечна пенсия се прилагат спрямо служителите от публичната администрация, които са ранени или увредени трайно, загинали или убити вследствие терористични актове, при изпълнение на служебните си задължения във или извън страната, или, ако вече не са на активна служба, вследствие на техни [предишни] служебни задължения. ...“

24. Съответните разпоредби от Закон № 2247 от 12 юни 1979 г. (които влизат в сила на 22 юни 1979 г.) за учредяване и функциониране на Съда по спорове за подсъдност, гласи следното:

Член 10

„Препирня за подсъдност възниква, когато съответният Главен държавен адвокат поиска от Съда по спорове за подсъдност да разгледа въпроса за подсъдността след отхвърляне на възражение за липса на компетентност по спор пред обикновения, административния или военния съд ...“

Член 17

„Положителна препирня за подсъдност е налице, когато дела с идентични страни, предмет и основание на иска са заведени пред две различни по вид съдилища – обикновен, административен или военен – и всеки съд постановява решение, с което приема, че делото му е подсъдно.“

Член 24

„Противоречие между съдебни решения е налице, когато упражняването на едно право се оказва невъзможно поради различие между влезли в сила решения, постановени от поне две съдилища от вида на посочените в член 1, при условие че тези решения се отнасят до същия предмет и същото основание – но не и до въпроси за подсъдността – и че поне една от страните [по делото] е една и съща...“

Член 28

„Съдът по спорове за подсъдност незабавно уведомява за всички заключения, достигнати в неговите решения, съответния Главен държавен адвокат, съда, който го е сезирал с препирнята за подсъдност, съда или съдилищата, които изчакват неговото решение и лицата или органите, които търсят решаване на спора. Засегнатите съдилища, както и всички засегнати власти, органи и лица, трябва да съблюдават решенията на Съда по спорове за подсъдност и да ги изпълняват незабавно.“

---

1. Изменен със Закон № 5532 от 18 юли 2006 г., който заменя израза „държавни служители“ в параграф 1 със „служители от публичната администрация“.

Член 29

„Решенията на съдебните състави и на Пленума са окончателни. Принципните решения и решенията на съставите, които председателят прецени като релевантни, се публикуват в Официален вестник.“

Член 30

„Противоречия между решения на съставите на Съда по спорове за подсъдност се разрешават чрез тълкувателни решения на Пленума на съда ... тълкувателните решения по въпроси на подсъдността са задължителни за Съда по спорове за подсъдност и за всички съдебни органи; тълкувателни решения по същество, постановени по дела за противоречащи си съдебни решения, са задължителни единствено за Съда по спорове за подсъдност.“

С. Релевантна национална съдебна практика

1. Решения на обикновените административни съдилища и на Върховния военен административен съд

25. Освен заведеното от жалбоподателите дело, пред националните административни съдилища са заведени още седемнадесет иска по Закон № 3713 от семействата на жертви на самолетната катастрофа от 16 май 2001 г., след като турският Пенсионен фонд отхвърля техните искания.

Жалбите по четиринадесет дела, четири от които засягат близки роднини на членове на екипажа на самолета, са разгледани от Административен съд Анкара, който се произнася в полза на семействата на жертвите. На 19 юни 2002 г. (решение Е.2002/87, К.2002/870), 22 януари 2003 г. (решение Е.2002/1059, К.2003/27), 31 март 2003 г. (решение Е.2003/148, К.2003/522) и 26 юни 2003 г. (решения Е.2002/100, К.2003/1073 и Е.2002/101, К.2003/1053), 19 октомври 2004 г. (решения Е.2004/3051, К.2004/1535 и Е.2004/3055, К.2004/1536), 6 и 14 октомври 2005 г. (решения Е.2005/1973, К.2005/1424 и Е.2005/1743, К.2005/1011), 8 и 29 март 2006 г. (решения Е.2006/653, К.2006/594 и Е.2006/678, К.2006/551), 27 септември 2007 г. (Е.2007/764, К.2007/1849) и 29 и 30 януари 2008 г. (Е.2008/82, К.2008/184 и Е.2007/1491, К.2008/135), различни състави на Административен съд Анкара (6-и, 2-и, 3-и, 4-и, 5-и, 6-и, 8-и, 10-и и 11-и състави) постановяват решения, с които приемат, че обстоятелствата на самолетната катастрофа попадат в приложното поле на Закон №3713.

26. По-конкретно, на 22 януари 2003 г. (решение Е.2002/1059, К.2003/27) в отговор на жалба за отмяна на решението на пенсионния фонд, с което е отхвърлена молбата на родителите на починалия пилот за отпускане на допълнителната пенсия, предвидена в Закон № 3713, 10-и състав на Административен съд Анкара се произнася с решение, част от което гласи следното:

„... След проучване на материалите по делото [се установи], че ... синът на ищците е пилотът на самолета ... чиято задача е била да превози специални военни части на мисия срещу сепаратистката терористична организация ПКК, заедно с техните оръжия и екипировка, до оперативната зона и да отведе военните части от тази зона обратно до техните бази. ... Той загива на 16 май 2001 г., когато самолетът му се разбива по време на тази мисия. След злополуката на ищците е отпусната ежемесечна военна пенсия за инвалидност съгласно чл. 64 от Закон № 5434 ... Като считат, че смъртта на сина им попада в приложното поле на Закон № 3713, те подават молба за отпускане на ежемесечна пенсия съгласно този закон... Настоящото дело е заведено след като получават отказ на молбата си от съответния орган ...

Проучването на горепосочените правни разпоредби и на материалите по делото показва, че синът на ищците е убит на 16 май 2001 г., когато при транспортирането на военни части, завръщащи се от антитерористична мисия, самолетът му се разбива. Въпросната мисия явно е част от борбата с тероризма ...следователно обжалваният административен акт следва да бъде отменен ...“

27. Във всички случаи на обжалване на горепосочените решения на Административен съд Анкара, Върховният административен съд потвърждава становището на първоинстанционния съд (решения Е.2002/4268, К.2005/333; Е.2003/1775, К.2005/5476; Е.2003/3110, К.2006/843; Е.2003/3860, К.2004/4655; Е.2003/3856, К.2004/4656; Е.2005/2298, К.2007/8147; Е.2005/1399, К.2007/6047; Е.2006/1352, К.2009/7096; Е.2006/1802, К.2009/7096; Е.2007/2275, К.2009/8317; Е.2006/9775, К.2009/7138; Е.2008/715, К.2010/3868; Е.2008/7839, К.2010/3870).

28. На 28 март 2003 г., позовавайки се на решение на Съда по спорове за подсъдност от 14 май 2001 г. (Е.2000/77, К.2001/22 – вж. точка 31 по-долу), 5-и състав на Административен съд Анкара постановява, че не е от неговата компетентност разглеждането на жалба, подадена от семейството на сержант, загинал в същата самолетна катастрофа, с която се иска отмяната на решението на пенсионния фонд, отхвърлящо молбата за ежемесечна пенсия съгласно Закон № 3713 (решение Е.2002/754, К.2003/346). Делото е отнесено до Върховния военен административен съд, който с решение от 13 май 2004 г. отхвърля жалбата, като констатира, че починалият не е бил жертва на тероризма (решение Е.2003/14, К.2004/754). На 30 септември 2004 г. той отхвърля последваща жалба срещу това решение (решение Е.2004/1199, К.2004/1480).

29. На 2 октомври 2009 г. вдовицата на загиналия подава от свое име и от името на сина си нова молба пред пенсионния фонд за отпускане на ежемесечната пенсия, предвидена съгласно Закон № 3713. Молбата получава отказ, който е обжалван пред 5-и състав на Административен съд Анкара. На 11 март 2010 г. този съд отхвърля жалбата, като приема, че не му е подсъдна (Е.2009/1631,

К.2001/343)¹. В мотивите си се позовава на решение на Съда по спорове за подсъдност от 11 декември 2006 г. (Е.2006/246, К.2006/236 – вж. точка 32 по-долу).

2. Решения на Съда по спорове за подсъдност

30. На 22 февруари 1999 г., в отговор на искане за разрешаване на противоречие между решения, приети съответно от обикновените административни съдилища и Върховния военен административен съд, които уреждат по различен начин въпроси, свързани със сходни фактически и правни обстоятелства, Съдът по спорове за подсъдност приема решение (Е.1998/75, К.1999/4), което съдържа следните мотиви:

„Чл. 24, ал. 1 от Закон № 2247 за създаването и функционирането на Съда по спорове за подсъдност, изменен със Закон № 2592, предвижда: „Противоречие между съдебни решения е налице, когато упражняването на дадено право се оказва невъзможно поради различия между влезли в сила решения, постановени от поне две съдилища от вида на посочените в чл. 1, при условие че тези решения се отнасят до същия предмет и същото основание – но не и до въпроси за подсъдността– и че поне една от страните [по делото] е една и съща...“

По силата на тази разпоредба, за да е налице противоречие между съдебни решения, всички изброени по-долу условия трябва да са изпълнени кумулативно: а) решенията, от които произтича противоречието, трябва да са постановени от поне две [различни] съдилища от обикновените, военните или административните съдилища; б) предметът на делото, основанието и поне една от страните трябва да са едни и същи; в) двете решения трябва да са окончателни; г) решенията трябва да са по съществуването на спора; и е) упражняването на правата трябва да е станало невъзможно поради различията между решенията.

Разглеждането на решенията, за които се твърди, че си противоречат, показва, че те са решения на обикновените административни съдилища и на военния административен съд, в които обективно погледнато предметът на делото и основанието на иска, макар и да се опират на различни материалноправни факти, са идентични и поне една от страните (административният орган ответник) е една и съща; въпросните решения са влезли в сила поради изчерпване на възможностите за обжалване, като и двете са решения по същество. Поради това се установява, че първите четири условия, изисквани по член 24, за да е налице противоречие между съдебни решения, са изпълнени.

Що се отнася до това дали в конкретния случай се стига до невъзможност за упражняване на право ..., в случаите, когато едно лице не може да осигури упражняването на право поради противоречащи си съдебни решения, постановени от две различни съдилища, съгласно чл. 24 спорът се разрешава от Съда по спорове за подсъдност...

... решението на административния съд, с което се отменя предишното решение, не засяга решението на Върховния военен административен съд, с което се отхвърля жалбата; административният орган ответник, който следва да

---

1. Установено е, че делото е все още висящо.

отмени мярката предвид решението на административния съд в полза на Х. и Ф.Г., не е длъжен да изпълни това решение по отношение на Н. Т., който не е страна по това дело. Тъй като делото, заведено от Н.Т., е прекратено, не може да се счита, че Н.Т. притежава право, признато със съдебно решение.

... ищцата не може претендира право, признато със съдебно решение, следователно нейната жалба трябва да бъде отхвърлена съгласно чл. 24 от Закон № 2247, тъй като условието „да бъде невъзможно изпълнението на съдебното решение“, изисквано за да е налице противоречие между съдебни решения, не бе установено.

31. На 14 май 2001 г. Съдът по спорове за подсъдност постановява решение (№. Е.2000/77, К.2001/22), което в релевантната си част гласи следното:

„... Резюме: По искането за отмяна на решението на пенсионния фонд, с което се отхвърля молба за пенсия за инвалидност ...,подадена от лице, което според медицинския доклад е негодно за военна служба и което счита, че здравословният му проблем се дължи на военната му служба, следва да се произнесе Върховният военен административен съд.

...

По съществото на спора: ... Съгласно чл. 157 от Конституцията, Върховният военен административен съд, макар да е учреден от невоенен орган, разглежда като първа и като последна инстанция споровете, възникнали от административни актове или действия, свързани с военната служба и засягащи военния персонал. Когато обаче споровете възникват във връзка с военни задължения, се приема, че не е необходимо да се определя дали засегнатото лице принадлежи към въоръжените сили. ... За да може Върховният военен административен съд да разгледа едно дело, спорният административен акт трябва да се отнася до „член на въоръжените сили“ и да бъде „свързан с военната служба ...“

За да се определи дали административният акт е „свързан с военната служба“ и да се реши кой е компетентният съд, следва да се разгледа предметът на акта. Когато актът е издаден в съответствие с военните традиции, принципи и практика, следва да се счита, че той е свързан с военната служба ... По-специално, административни актове, свързани с военната служба, са тези, които са свързани със способностите ... на военния персонал, неговото отношение и поведение, военната кариера, правата и задълженията на военните, целта на военната мисия и особеностите на региона, където се изпълнява. Без оглед на това дали актът е издаден от военен или от невоенен орган, Върховният военен административен съд е юрисдикцията, компетентна да разгледа дело, [заведено от] член на въоръжените сили, който е лишен от предимство.

...когато административният акт засяга военно лице и е свързан с военната служба, спорът следва да бъде разгледан и разрешен от Върховния военен административен съд.“

32. На 11 декември 2006 г. Съдът по спорове за подсъдност постановява решение (Е.2006/246, К.2006/236), с което определя на кой съд са подсъдни споровете, свързани с парично обезщетение съгласно Закон № 3713. Релевантните текстове гласят следното:

„По фактите: Синът на ищците ...загива на 16 май 2001 г. в злополуката в Malatya -Akçadağ-Güzyurdu, когато самолетът, превозващ военни части от Диарбекир към Анкара след мисия в региона, където е обявено извънредно положение, катастрофира ...

В производството по заведения от ищците иск вследствие на отказа на пенсионния фонд да им отпусне пенсия, [макар] те да твърдят, че смъртта настъпва при изпълнение на служебни задължения, които попадат в приложното поле на Закони № 2330 и 3713, Трети състав на Административен съд Анкара отхвърля иска с решение от 27 юни 2002 г. (Е: 2001/1616, К: 2002/1095), като приема, че случилото се не е следствие на терористични актове. При въззивното обжалване единадесето отделение на Върховния административен съд, с решение от 30 януари 2003 г. (Е:2002/3971, К: 2003/495) отменя решението на по-долната инстанция, като приема, че съдът следва да признае на ищеца правото да упражни правата, уредени със Закон № 2330 и 3713, тъй като смъртта на сина му може да се отдаде на терористични актове. Делото е върнато за ново разглеждане на първоинстанционния съд, който потвърждава своето решение, след което Пленумът на административните отделения на Върховния административен съд потвърждава решението на единадесето отделение на Върховния административен съд с решение от 1 април 2004 г. (Е: (2003/774, К: 2004/409) и отново отменя решението на по-долната инстанция ...

Въпреки че ищците подават молба ... до съответните административни органи за парично обезщетение, след като Пленумът на Върховния административен съд потвърждава, че смъртта на сина им попада в приложното поле на Закони № № 2330 и 3713, те не получават отговор.

... на 25 юли 2005 г. заинтересованите страни внасят жалба пред обикновените административни съдилища за отмяна на мълчаливия отказ на административните органи ... Административният орган ответник внася възражение за неподсъдност, като твърди, че делото е подсъдно на Върховния военен административен съд ... С определение от 2 март 2006 г. Административен съд Анкара отхвърля това възражение и намира, че делото му е подсъдно. ... Административният орган ответник внася искане за разрешаване на въпроса за подсъдността ...

Главният държавен адвокат при Върховния военен административен съд ... счита, че спорът е подсъден на Върховния военен административен съд и че определението на 4-и състав на Административен съд Анкара относно подсъдността следва да бъде отменено ... Главният държавен адвокат при Върховния военен административен съд ... твърди, че спорът ... е подсъден на обикновените административни съдилища ...

... [доколкото], при разглеждането на въпроса дали смъртта на сина на ищците, военнослужещ, е настъпила, защото е станал жертва на терористични актове по смисъла на Закон № 3713 или при изпълнение на задължения съгласно Закон №2330, или в следствие от изпълнението на такива задължения, или както в настоящия случай, ...при преразглеждането на [отказа], съветът по парични обезщетения взема предвид военната пригодност на военнослужещия ..., неговото поведение ..., военната му кариера, правата и задълженията му като военнослужещ, целта на военната мисия, особеностите на регионите, в които тя се изпълнява, военните правила и традиции, както и [доколко] в настоящия случай е изпълнено условието административният акт да е свързан с военната мисия, делото е подсъдно по същество на Върховния военен административен съд ...“

III. СРАВНИТЕЛНО ПРАВО

33. В някои европейски държави съществува само един Върховен съд. Този подход се открива в страните на „обичайното право“ като Кипър, Ирландия и Обединеното кралство, но освен тях и в Албания, Азербайджан, Хърватия, Дания, Естония, Грузия, Унгария, Исландия, Латвия, Молдова, Норвегия, Румъния, Сан Марино, Сърбия, Словакия и Швейцария. Други страни, като Германия, Белгия, Босна и Херцеговина, България, Финландия, Франция, Италия, Литва, Люксембург, Бившата югославска република Македония, Монако, Нидерландия, Полша, Португалия, Чешката република, Швеция и Украйна, имат две или повече върховни съдилища.

34. В много от тези страни законът не предвижда каквито и да са начини за разрешаване на възможни противоречия в съдебната практика на върховните съдилища, а само начини за разрешаване на възможни препирни за подсъдност. Органът, който следва да разрешава такива спорове, може да бъде съд или отделение на съда, на който специално е възложено това правомощие (Франция, Люксембург, България, Литва, Чешката република). В Италия законът предоставя това правомощие на Касационния съд; в Австрия и Андора – на Конституционния съд, а в Монако – на Върховния съд. В Полша няма съдебен орган, който да е отговорен за разрешаването на спорове за подсъдност. Накрая, само няколко държави имат съдилища, натоварени с разрешаването на противоречия в съдебната практика на върховните съдилища (Германия, Украйна и Гърция). В България законодателството предвижда *a posteriori* начини за разрешаване на спорове.

ПРАВОТО

ТВЪРДЯНО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛЕН 6 § 1 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

35. Жалбоподателите твърдят, че производствата пред националните съдилища са били несправедливи и че възможността от един и същи факти да се правят различни правни изводи от различните съдилища, нарушава принципите на равенство пред закона и еднакво прилагане на закона. Те твърдят, че семействата на жертвите, загинали в същата самолетна катастрофа като техния син, са предявили и спечелили иски, сходни с техния, пред обикновените административни съдилища.

36. Жалбоподателите се позовават на член 6 § 1 от Конвенцията, който в релевантната си част гласи следното:

„Всяко лице, при решаването на правен спор относно неговите граждански права и задължения, ... има право на справедливо ... гледане на неговото дело ...“

37. Съдът отбелязва, че в исковата си молба, като субсидиарно искане, жалбоподателите се оплакват, че турските власти не са предприели никакви действия спрямо производителя на разбилия се самолет. Тъй като това оплакване не се поддържа пред Голямата камара, Голямата камара се придържа към общия подход, възприет от Камарата (решение на Камарата, точка 62) и приема, че не е длъжен да разглежда този въпрос самостоятелно.

A. Решение на Камарата

38. Камарата намира, че не е в рамките на нейните правомощия да сравнява различни решения на националните съдилища, дори и по явно сходни производства; тя трябва да уважава независимостта на тези съдилища. Като взема предвид позицията, възприета от Съда по спорове за подсъдност, който потвърждава компетентността на Върховния военен административен съд, Камарата счита още, че жалбоподателите не могат да претендират, че им е отказано правосъдие поради разглеждането на спора от този съд или направеното от него заключение. В съответствие с това Камарата приема, че с оглед обстоятелствата по делото няма нарушение на член 6 § 1 от Конвенцията (решение на Камарата, точки 54-61).

B. Позиции на страните

1. Жалбоподателите

39. За жалбоподателите е несъмнено, че пред Административен съд Анкара, Върховния административен съд и Върховния военен административен съд са завеждани подобни на техните дела. При това положение определението на Върховния военен административен съд, с което не се допуска техния иск по Закон № 3713, е равнозначно на противоречащо решение, тъй като то противоречи на тълкуването, дадено от Административен съд Анкара и от Върховния административен съд.

40. Освен това жалбоподателите твърдят, че Върховният военен административен съд пренебрегва съдебните решения, постановени от обикновените административни съдилища по сходни дела, макар те да са поставени на неговото внимание, и че това е нарушение на принципа на равнопоставеност, залегнал в член 10 от турската конституция. Жалбоподателите твърдят още, че различното тълкуване на две различни върховни съдилища в една и съща държава не трябва да води до лишаване на определени граждани от техните права. Във

връзка с това те многократно изтъкват, че различието в тълкуването на обикновените административни съдилища и военния административен съд неминуемо води до нарушаване на принципа на еднакво прилагане на закона.

41. По-нататък те твърдят, че това противоречащо тълкуване накърнява и принципа на правна сигурност, както и общите принципи на правото. С оглед на това, жалбоподателите оспорват заключенията на Камарата, която, констатирайки със съжаление направеното различно тълкуване на едни и същи правни разпоредби, приема, че това само по себе си не е достатъчно да накърни принципа на правна сигурност.

42. Накрая, жалбоподателите оспорват определението на 4-и състав на Административен съд Анкара, с което той определя, че тяхното дело не му е подсъдно, докато други състави на същия съд приемат, че имат компетентност. Във връзка с това те се оплакват, че Камарата не прави извод от този факт по отношение на член 6 от Конвенцията.

2. Правителството

43. Правителството твърди, че с оглед на принципа на независимост на съдилищата, решенията на определен съд не са задължителни за други съдилища, принадлежащи към същата или различна юрисдикция. Единствено решенията на върховните съдилища са задължителни за по-долните съдилища в йерархията на същата юрисдикция. Следователно различните решения на обикновените административни съдилища не са задължителни нито за другите обикновени административни съдилища, нито за Върховния военен административен съд.

44. Правителството потвърждава, че определението на 4-и състав на Административен съд Анкара, според което делото на жалбоподателите не му е подсъдно, не може да се приеме като произволно. Определението е прието в съответствие с критериите, установени в решението на Съда по спорове за подсъдност от 14 май 2001 г., към което се препраща и което взема предвид връзката с военната служба, за да установи, че компетентен е Върховният военен административен съд. Правителството също така потвърждава, че и определението на Върховния военен административен съд не може да се смята за произволно, тъй като съответства на разпоредбите на член 21 от Закон № 3713: причината за самолетната катастрофа не е терористична атака.

45. Правителството твърди, че в контекста на правните разпоредби във връзка със Закона за Съда по спорове за подсъдност, фактите по настоящото дело не са свързани със спор за подсъдност или противоречие между решения. От страна на правителството се настоява, че не съществува двусмисленост или неяснота по това кой

съд е компетентен да разгледа делото на жалбоподателите и че националното право е съвсем ясно по този въпрос. Чл. 157 от Конституцията (вж. точка 21 по-горе) предвижда, че Върховният военен административен съд е органът, който се произнася по спорове, свързани с военния персонал или военната служба и че тази конституционна разпоредба е възпроизведена в член 20 от Закона за Върховния военен административен съд. С решенията си от 14 май 2001 г. и 11 декември 2006 г. (вж. точки 31 и 32 по-горе) Съдът по спорове за подсъдност също потвърждава този подход. Следователно правото на жалбоподателите да се обърнат към съд не е ограничено от каквато и да е двусмисленост или неяснота.

46. Правителството също така поддържа, че в настоящия случай няма спор за противоречащо си тълкуване на закона. Като се позовава на член 24 от Закона за Съда по спорове за подсъдност (вж. точка 24 по-горе) и на Решение от 22 февруари 1999 г. на Съда по спорове за подсъдност (вж. точка 30 по-горе), то твърди, че разрешаване на противоречие между решения на съдилища от различни юрисдикции се налага само в изключителни случаи, когато това води до невъзможност за упражняване на право, постановено със съдебно решение. Да се прекратят границите на това изключително обстоятелство е равносилно на незаконно вмешателство в независимостта на съдилищата в различните юрисдикции, всяка от които разполага със свой собствен контролен механизъм за преодоляване на противоречия между съдебни решения. Във връзка с това правителството препраща към дело *Karakaya c/y Турция* (решение), № 30100/06, 25 януари 2011 г.)

47. Правителството се съгласява, че съществуват различни тълкувания на съдилища от различни юрисдикции, но счита, че спрямо жалбоподателите се е произнесъл правилният съд. Структурирането на турските съдилища в различни юрисдикции е въпрос на съдебна система. Начинът, по който Високодоговарящите страни изграждат своите съдебни системи и компетентността на техните съдилища спадат към свободата на преценка на държавите. Правителството твърди, че ако един съд постанови решение по спор, който му е подсъден и то е различно от решението на съд, който не е компетентен, ще е несправедливо да се приеме, че следва да се наложи второто решение.

48. Накрая, правителството счита, че настоящото дело е изключително и се различава от други дела, свързани с противоречива съдебна практика, които Съдът е разглеждал в миналото и следователно не съществува приложим прецедент. То добавя, че едно неудовлетворително съдебно решение не означава, че липсва правна сигурност при прилагането на закона.

С. Оценка на Съда

1. Основни принципи

49. Още в самото начало Съдът припомня, че неговата задача не е да замести националните съдилища. Преди всичко националните власти, по-специално съдилищата, следва да разрешават проблеми на тълкуването на националното законодателство (вж. дело *Brualla Gómez de la Torre c/у Испания*, 19 декември 1997 г., точка 31, *Reports of Judgments and Decisions* 1997-VIII; дело *Waite and Kennedy c/у Германия* [ГК], № 26083/94, точка 54, ЕСПЧ 1999-I; и дело *Saez Maeso c/у Испания*, № 77837/01, точка 22, 9 ноември 2004 г.) Неговата роля е да провери дали последиците от такова тълкуване са съвместими с Конвенцията (вж. дела *Кушоглу c/у България*, № 48191/99, точка 50, 10 май 2007 г. и *Ишиар c/у България*, № 391/03, точка 48, 20 ноември 2008 г.).

50. При това положение, освен ако не става дума за явен произвол, не е задача на Съда да поставя под съмнение тълкуването на националното право от националните съдилища (вж. например дело *Adamsons c/у Латвия*, № 3669/03, точка 118, решение от 24 юни 2008 г.). По подобен начин, по този въпрос принципно не е в правомощията на Съда да сравнява различни решения на национални съдилища, дори при явно сходни производства; той трябва да уважава независимостта на тези съдилища (вж. дела *Engel и други c/у Нидерландия*, 8 юни 1976 г., точка 103, Серия А № 22; *Gregório de Andrade c/у Португалия* № 41537/02, точка 36, решение от 14 ноември 2006 г.; и *Adamsons*, цитирано по-горе, точка 18).

51. Съдът вече се е произнасял, че възможността за противоречиви съдебни решения е присъща черта на всяка съдебна система, чиято структура е изградена от първоинстанционни и въззивни съдилища с правомощия в рамките на своята териториална компетентност. Такива несъответствия могат да възникнат и в рамките на един и същи съд. Това само по себе си не може да се счита за противоречие с Конвенцията (вж. дело *Santos Pinto c/у Португалия*, № 39005/04, § 41, 20 май 2008 г.)

52. Съдът многократно е сезиран с дела, свързани с противоречащи си съдебни решения (вж. например дела *Zielinski и Pradal и Gonzalez и други c/у Франция* [ГК], №№ 24846/94 и 34165/96 – 34173/96, ЕСПЧ 1999-VII; *Raduraru c/у Румъния*, № 63252/00, ЕСПЧ 2005-XII (извлечения); *Beian c/у Румъния (№ 1)*, № 30658/05, ЕСПЧ 2007-XIII (извлечения); и *Йордан Йорданов и други c/у България*, № 23530/02, 2 юли 2009 г.) и поради това е имал възможност да се произнесе с решение за условията, при които противоречащи си решения на национални върховни съдилища са в нарушение на изискванията за справедлив процес, залегнали в член 6 § 1 от Конвенцията (вж. дела

Perez Arias c/y Испания, № 32978/03, точка 25, 28 юни 2007 г.; *Beian (№ 1)*, цитирано по-горе, точки 34-40; *Ştefan and Ştef c/y Румъния*, № 24428/03 и 26977/03, точки 33-36, 27 януари 2009 г.; *Йордан Йорданов и други*, цитирано по-горе, точки 48-49; *Schwarzkopf and Taussik c/y Чешката република (dec.)*, № 42162/02, 2 декември 2008 г).

53. По този начин той е разяснил критериите, които са го ръководили при преценката му, която установява дали в съдебната практика на един върховен съд съществуват “дълбоки и трайни различия”, дали националното право предвижда механизъм за преодоляване на противоречията, дали този механизъм е прилаган и, ако е подходящо, с какъв резултат (вж. дело *Йордан Йорданов и други*, цитирано по-горе, точки 49-50).

54. Освен това Съдът е бил сезиран да се произнесе с решение относно противоречащи си решения, които могат да са постановени от един и същ въззивен съд (вж. дело *Tudor Tudor c/y Румъния*, № 21911/03, 24 март 2009 г.) или от различни окръжни съдилища, произнасящи се като последна инстанция (вж. дело *Ştefăniţă и други c/y Румъния*, № 38155/02, 2 ноември 2010 г.). Освен „дълбокото и трайно“ естество на разглежданите нарушения, правната несигурност, която е резултат от непоследователността в практиката на въпросните съдилища и липсата на механизъм за преодоляване на противоречия между решенията също са считани за нарушения на правото на справедлив процес (вж. дела *Tudor Tudor*, цитирано по-горе, точки 30-32, и *Ştefăniţă и други*, цитирано по-горе, точки 37-38).

55. В това отношение Съдът многократно е имал повод да напомни колко е важно въвеждането на механизми за гарантиране на еднакви съдебни процедури и еднообразна съдебна практика (вж. дело *Schwarzkopf и Taussik*, цитирано по-горе). Съдът още посочва, че държавите са длъжни да организират правните си системи по такъв начин, че да се избегне приемането на противоречащи си съдебни решения (вж. дела *Vrioni и други c/y Албания*, № 2141/03, точка 58, 24 март 2009 г.; *Mullai и други c/y Албания*, № 9074/07, точка 86, 23 март 2010 г.; *Brezovec c/y Хърватия*, № 13488/07, точка 66, 29 март 2011 г.).

56. Преценката на Съда на обстоятелствата, представени за разглеждане, винаги се основава на принципа за правна сигурност, който се съдържа имплицитно във всички членове на Конвенцията и представлява един от основните аспекти на върховенството на закона (вж. например дела *Beian (№ 1)*, цитирано по-горе, точка 39; *Йордан Йорданов и други*, цитирано по-горе, точка 47; и *Ştefăniţă и други*, цитирано по-горе, точка 31). Действително, несигурността – била тя законова, административна или произтичаща от практиките, прилагани от компетентните органи – е фактор, който трябва да се има предвид при разглеждане поведението на държавата (вж. дела *Păduraru*,

цитирано по-горе, точка 92; *Beian (№ 1)*, цитирано по-горе, точка 33; и *Ștefănică и други*, цитирано по-горе, точка 32).

57. Във тази връзка Съдът също така припомня, че правото на справедлив процес трябва да се тълкува в контекста на преамбюла на Конвенцията, в който върховенството на закона се обявява за част от общото наследство на договарящите държави. Затова един от основните аспекти на върховенството на закона е принципът за правна сигурност (вж. дела *Brumărescu c/y Румъния* [ГК], № 28342/95, точка 61, ЕСПЧ 1999-VII), който, наред с другото, гарантира определена стабилност в правния живот и допринася за общественото доверие в съдилищата (вж., *mutatis mutandis*, дело *Ștefănică и други*, цитирано по-горе, точка 38). Продължителното съществуване на противоречащи си решения, от друга страна, може да доведе до състояние на правна несигурност, която може да намали общественото доверие в правосъдната система, доколкото това доверие явно е един от основните компоненти на една държава, основаваща се на върховенството на закона (вж. дела *Paduraru*, посочено по-горе, точка 98; *Vinčić и други c/y Сърбия*, № 44698/06 и други, точка 56, 1 декември 2009 г.; и *Ștefănică и други*, цитирано по-горе, точка 38).

58. Съдът обаче изтъква, че изискванията за правна сигурност и защитата на легитимните правни очаквания на обществото не означават придобито право на еднообразна съдебната практика (вж. дело *Unédic c/y Франция*, № 20153/04, точка 74, 18 декември 2008 г.). Развитието на съдебната практика само по себе си не противоречи на правилното администриране на правосъдието, тъй като невъзможността да се поддържа динамичен и напредничав подход може да създаде опасност от препятстване на реформи или напредък (вж. дело *Atanasovski c/y Бивша югославска република Македония*, № 36815/03, точка 38, 14 януари 2010 г.).

2. Прилагане на тези принципи спрямо настоящото дело

а) Предварителни бележки

59. В началото Съдът отбелязва, че настоящото дело се различава от тези, които е имал възможността да разглежда в миналото, по това, че спорът тук не е за противоречащи си решения в практиката на съдилищата от най-висша инстанция в рамките на един и същи клон на съдебната система, а по-скоро за твърдяни несъответствия между решения на два различни вида съдилища, които са независими и не са йерархично свързани.

60. Поради това Съдът приема, че тъй като са формулирани в съществено различаващ се от настоящия случай контекст, критериите и принципите, развити в гореспоменатата съдебна практика, не могат да се прилагат директно спрямо настоящото дело, което, макар да има

за предмет такъв тип искане, по какъвто Съдът вече е имал възможност да се произнесе, повдига нов правен въпрос. Те обаче могат да го ръководят в преценката му на обстоятелствата по настоящото дело. Следователно Съдът най-напред ще разгледа въпроса дали има противоречащи си съдебни решения в настоящия случай и ако е така, ще проучи дали в контекста на конкретните обстоятелства по настоящото дело тези противоречащи си решения водят до нарушение на член 6 § 1 от Конвенцията.

в) Дали има противоречащи си решения

61. Съдът припомня, че разрешаването на два спора по различни начини не може да се счита за създаване на противоречива съдебна практика, когато това се обосновава с разлика във фактическите обстоятелства по споровете (вж. дело *Erol Uçar c/y Турция* (dec.), № 12960/05, 29 септември 2009 г.). В настоящия случай, от представените пред Съда доказателства е видно, че различието, от което се оплакват жалбоподателите, не се основава на идентични фактически обстоятелства, разгледани от различни национални съдилища, а на прилагането на материалното право и последващата сила на пресъдено нещо (*res judicata*).

62. В това отношение Съдът изтъква, че страните представят няколко решения на национални съдилища, отнасящи се до семействата на военнорслужещи, загинали в същата самолетна катастрофа като сина на жалбоподателите. При разглеждането на тези решения той отбелязва на първо място, че въпросните военнорслужещите са две категории: такива, чиято мисия е борбата с тероризма и екипажа на самолета (вж. точка 17 и точки 25-26 по-горе).

63. Посочва се също така, че различните дела, заведени пред обикновените административни съдилища, на които се позовават жалбоподателите в своето твърдение, са свързани с жалби на семействата на жертвите на въпросната злополука срещу решението на турския Пенсионен фонд, с което се отхвърлят, по-специално, техните молби за отпускане на пенсия съгласно Закон № 3713.

64. Накрая, от материалите по делото Съдът установява, че четиринадесет от делата, заведени от семействата на жертвите, са разгледани по същество от обикновените административни съдилища, които констатират причинна връзка между самолетната катастрофа и борбата с тероризма – условие *sine qua non* за придобиване на правата, предвидени в член 21 от Закон № 3713 – без да се прави разлика с оглед типа задължения, изпълнявани от загиналите военнорслужещи (вж. точки 25-26 по-горе).

65. Обикновените административни съдилища се произнасят в полза на ищците; тяхното тълкуване на условията за прилагане на Закон № 3713 се различава от тълкуването на Върховния военен

административен съд, който в случая на жалбоподателите не установява такава причинна връзка и отхвърля жалбата им, с която се иска отмяна на решението на Пенсионния фонд (вж. точка 16 по-горе).

66. Това различие в тълкуването води до различно правно третиране на сходни по същество дела от страна на двата типа съдилища. По този начин се стига до диаметрално противоположни заключения на обикновените административни съдилища (Административен съд Анкара и Върховния административен съд) и на Върховния военен административен съд. При това, правителството приема съществуването на това различно тълкуване (вж. точка 47 по-горе). Тук е важно е да се отбележи, че в решението, постановено от Върховния военен административен съд по делото на жалбоподателите не са посочени никакви разлики, по които тяхното дело да може да се разграничи от разглежданите от обикновените административни съдилища дела (вж. точка 16 по-горе).

67. Видно е следователно, че Съдът е изправен пред много рядко срещан случай, при който обстоятелствата и последиците от едно и също събитие – самолетна катастрофа – се тълкуват по различен начин от националните съдилища. Независимо от гореизложеното, следва да се помни, че констатирането на противоречива съдебна практика само по себе си не е достатъчно, за да е налице нарушение на член 6 от Конвенцията. Съдът трябва да прецени въздействието на противоречивата съдебна практика с оглед на принципа на справедливост на процеса и по-конкретно с оглед изискванията на принципа на правна сигурност.

с) Дали противоречащите си решения водят до нарушение на член 6 § 1 от Конвенцията.

68. На първо място Съдът установява, че въпросът за противоречащи си решения в обстоятелствата по настоящото дело е свързан със самата организационна структура на турската съдебна система, където наред с обикновените административни съдилища с обща компетентност съществува военен административен съд със специална компетентност (вж. точки 20-21 и точка 45 по-горе). Това обаче е само един пример сред разнообразието от правни системи, съществуващи в Европа и Съдът няма за задача да ги уеднаквява (вж., *mutatis mutandis*, *Taxquet c/y Белгия* [ГК], № 926/05, точка 83, 16 ноември 2010 г.).

69. Освен това, по дела, заведени с индивидуални жалби, Съдът няма за задача абстрактно да преразглежда релевантното законодателство или оспорваната практика. Вместо това, той трябва да се ограничи, доколкото е възможно, без да губи поглед върху общата картина, до разглеждането на споровете, повдигнати в заведеното пред

него дело (вж., например, *N.C. c/y Италия* [ГК], № 24952/94, точка 56, ЕСПЧ 2002–Х, и *Taxquet*, цитирано по-горе, точка 83).

70. Следователно тук задачата на Съда не е да разглежда *in abstracto* съвместимостта на турската съдебна система, с нейните два различни вида административни съдилища, с Конвенцията, а да прецени *in concreto* последиците от противоречивата съдебна практика по отношение на правото на справедлив процес, залегнало в член 6 § 1 от Конвенцията (вж. например и *mutatis mutandis Padovani c/y Италия*, решение от 26 февруари 1993 г., точка 24, Серия А, № 257-В).

71. На първо място Съдът напомня, че оспорваните противоречащи си съдебни решения, отнасящи се до тълкуването на чл. 21 от Закон № 3713, са резултат от едновременната намеса на обикновените административни съдилища и Върховния военен административен съд по дела, които по същество повдигат един и същи проблем (вж. точки 62-66 по-горе). Това показва препирня за подсъдност между тези два вида съдилища, които са сезирани едновременно да се произнесат с решение по един и същи правен проблем.

72. Затова Съдът приема констатацията на Камарата, че първопричината за противоречащите си решения, оспорвани от жалбоподателите, се корени във факта, че тези различни съдилища не спазват границите на своята съответна компетентност (вж. решение на Камарата, точка 57).

73. Предвид гореизложеното, с оглед на доводите на правителството за липсата на каквито и да са съмнения, че Върховният военен административен съд е компетентен по разглежданото тук дело (вж. точка 45 по-горе), Съдът отбелязва, че Съдът по спорове за подсъдност – създаден по-специално за разрешаването на препирни за подсъдност между обикновени, административни и военни съдилища (вж. точки 22 и 24 по-горе) – е имал повод да се произнесе по въпроса за областите на компетентност на обикновените административни съдилища и на Върховния военен административен съд.

74. Така той постановява, че Върховният военен административен съд е компетентен по дела относно военните пенсии или възнаграждения (вж. точки 31-32 по-горе) Действително, когато 4-и състав на Административен съд Анкара определя, че заведеното от жалбоподателите дело не му е подсъдно и е по-скоро от компетентността на Върховния военен административен съд (вж. точка 14 по-горе), той се позовава на решението на Съда по спорове за подсъдност от 14 май 2001 г. (вж. точка 31 по-горе).

75. Във връзка с това Камарата приема, че намесата на Съда по спорове за подсъдност е спомогнала за уреждането на разминаването в позициите на обикновените административни съдилища и военния административен съд по отношение на съответните им области на компетентност, като по принцип прекратява намесата на обикновените

административни съдилища в област, която е от компетентността на военния административен съд (вж. решение на Камарата, точки 57-58).

76. Голямата камера обаче не споделя тези заключения. С оглед на приведените от страните доказателства, тя счита, че въпреки намесата на Съда по спорове за подсъдност и неговото решение, според което Върховният военен административен съд е компетентен по дела от типа на разглежданото, обикновените административни съдилища продължават да поемат дела, сходни с това на жалбоподателите и да се произнасят по същество (вж. точки 25-27 по-горе).

77. Според поясненията на правителството в съдебното заседание пред Голямата камера, докато „тълкувателните решения“ на Съда по спорове за подсъдност относно подсъдността са задължителни, останалите му решения имат стойност и тежест само като прецеденти, чието предназначение е да направляват националните съдилища в техните разисквания. Едно решение е „тълкувателно“, когато то изрично заявява това.

78. По настоящото дело Съдът установява, че решенията на Съда за спорове за подсъдност, към които препраща правителството (вж. точки 44-45 по-горе) в подкрепа на компетентността на Върховния военен административен съд, не са тълкувателни решения и не успяват да се наложат само със силата на своята убедителност над всички обикновени административни съдилища, които са продължили да разглеждат и да допускат искове, подобни на този на жалбоподателите (вж. точки 25-27 по-горе).

79. Предвид казаното и без значение каква тежест обикновените административни съдилища са решили да придават на въпросните решения на Съда за спорове за подсъдност, Съдът подчертава, че във всички случаи ролята на Съда по спорове за подсъдност не е да разрешава противоречия в съдебната практика. Въпреки че има правомощия да разрешава противоречия между съдебни решения на различни съдилища, той може да го прави само в извънредния случай, когато решенията са до такава степен несъвместими, че изпълнението им води до отказ на правосъдие на засегнатата страна (вж. точки 24 и 30 по-горе), каквато ситуация в настоящия случай не е налице. Следователно неговата намеса не засяга иска, който жалбоподателите са завели пред Съда.

80. Съдът изтъква, че вече е посочвал, че противоречията в съдебната практика, след като бъдат установени, по принцип следва да се разрешават като се даде тълкуването, което да се следва и хармонизиране на съдебната практика чрез създадените за целта механизми (вж., измежду многото примери дело *Beian (№ 1)*, цитирано по-горе, точки 37 и 39). Следва да се отбележи все пак, че тези принципи са установени в случаи, при които различаващите се тълкувания, които Съдът трябва да проучи, произтичат от един и същи

клон на съдебната система, във връзка с правни разпоредби, по отношение на които един Върховен съд може да упражни своите правомощия за уеднаквяване (вж. точка 59 по-горе – вж. още например, дело *Beian (№ 1)*, цитирано по-горе, точка 37, и *Schwarzkopf u Taussik*, цитирано по-горе).

81. Макар тези съображения да са състоятелни, когато противоречащите си решения произхождат от една и съща йерархична съдебна структура, те не могат да се приложат спрямо настоящия случай. Съдът приема, че в условията на националния правен контекст, характеризиращ се, както в настоящия случай, със съществуването на няколко Върховни съдилища, които не са подчинени на общ повисшестоящ правосъден орган, не може да налага изпълнението на вертикален механизъм за контрол на подхода, избран от тези съдилища. Налагането на такова изискване ще надхвърли изискванията за справедлив процес, залегнали в член 6 § 1 от Конвенцията.

82. Нещо повече, Съдът изтъква, че липсата на общ регулаторен орган за Върховните съдилища – в случая Върховният административен съд и Върховният военен административен съд, – който да може да даде тълкуването, което тези съдилища трябва да следват, не е особеност на турската съдебна система. Много европейски държави, чиито съдебни системи се характеризират с две или повече върховни съдилища, не разполагат с такъв орган (вж. точка 34 по-горе). Но това само по себе си не може да се възприема като нарушение на Конвенцията.

83. Съдът още счита, че в правосъдна система като турската, с няколко различни клона съдилища и с няколко Върховни съдилища, които съществуват редом едно с друго и трябва тълкуват закона по едно и също време и паралелно, постигането на еднаквото прилагане на закона може да отнеме време и следователно могат да се допускат периоди на противоречива съдебна практика, без това да застрашава правната сигурност.

84. Тъй като съдебната практика не е неизменна, а напротив, усъвършенстваща се по своята същност, Съдът приема, че принципът на добро администриране на правораздавателната система не може да се разбира като налагане на строго изискване за еднообразна съдебна практика (вж. дела *Unédic*, цитирано по-горе, точка 73, и *Atanasovski* цитирано по-горе, точка 38). Задължение обаче на този Съд е да гарантира, че този принцип се съблюдава, когато прецени, че справедливостта на процеса или върховенството на закона му налагат да се намеси, за да преустанови несигурността, създадена с противоречащи си решения, постановени от различни съдилища по един и същи въпрос. Правната сигурност, към която той се стреми, трябва при все това да се преследва с подобаващо зачитане на автономността при вземането на решения и на независимостта на

националните съдилища, при спазване на принципа на субсидиарност, който стои в основата на системата на Конвенцията.

85. В тази връзка Съдът отново напомня, че тълкуването е неразделна част от работата на правосъдието. Колкото и ясно да е написана една правна разпоредба, неминуемо има елемент на съдебно тълкуване (вж. например дело *Başkaya и Okçuoğlu с/у Турция* [ГК], № 23536/94 и 24408/94, точка 39, ЕСПЧ, 1999-IV). Преценката за това кой закон да се приложи и при какви условия, е част от този индивидуализиран подход към правото.

86. Това означава, че две съдилища, всяко със своя област на компетентност, които разглеждат различни дела, могат да стигнат до разминаващи се, но въпреки това разумни и обосновани заключения относно един и същи правен въпрос, възникнал при сходни фактически обстоятелства. Трябва да се приеме, че различията, които могат да възникнат в подхода на различните съдилища, са просто неизбежен резултат от този процес на тълкуване на правни разпоредби и приспособяването им към реалните ситуации, които се стремят да обхванат.

87. Тези различия могат да бъдат допустими, когато националната правна система е способна да ги преодолее. В настоящия случай Съдът приема, че въпросните върховни съдилища – Върховният административен съд и Върховният военен административен съд – имат възможност сами да преодолеят различията, като решат да възприемат еднакъв подход или като съблюдают границите на своите съответни области на компетентност и се въздържат от едновременна намеса в една и съща правна област.

88. Освен че не следва да се произнася като трета или четвърта инстанция и да преразглежда решенията на националните съдилища относно тълкуването на правните разпоредби и възможните последващи от това несъответствия, Съдът иска да подчертае, че не е негова задача да се намесва само поради това, че са налице противоречащи си съдебни решения.

89. За Съда, когато няма доказателства за произвол, проверката за наличието и въздействието на такива противоречащи си решения, не означава проучване на задълбочеността на подхода, избран от националните съдилища (вж. дела *Vinčić и други*, цитирано по-горе, точка 56; *Işık с/у Турция* (dec.), № 35224/05, 16 юни 2009 г.; и *Ivanov и Dimitrov с/у Бивша югославска република Македония*, № 46881/06, точка 32, 21 октомври 2010 г.). Както е посочено по-горе (вж. точка 50), ролята на Съда във връзка с член 6 § 1 от Конвенцията се ограничава до дела, при които оспорваното решение е явно произволно.

90. Следователно макар тълкуването, дадено от Върховния военен административен съд на чл. 21 от Закон № 3713, да не удовлетворява

жалбоподателите, това тълкуване, колкото и несправедливо да им изглежда в сравнение с разрешението, възприето от обикновените административни съдилища, само по себе си не нарушава член 6 от Конвенцията.

91. Следва още да се отбележи – в контекста на констатацията на Съда по спорове за подсъдност (вж. точки 31 и 32 по-горе), че Върховният военен административен съд е компетентната юрисдикция по такъв тип спорове като тук разглеждания, – че при обстоятелствата по настоящото дело определението на 4-и състав на Административен съд Анкара, с което той приема, че делото на жалбоподателите не му е подсъдно, изобщо не е произволно.

92. Жалбоподателите също така не могат да претендират, че им е отказано правораздаване поради разглеждането на техния спор от Върховния военен административен съд или поради постановеното от него решение. Решението на Върховния военен административен съд по делото на жалбоподателите попада в рамките на неговата компетентност и по никакъв начин само по себе си не дава основание за намесата на Съда.

93. Следва да се отбележи, че съдебните решения, засягащи жалбоподателите, са надлежно мотивирани от гледна точка на фактите и на правото (вж. точки 16 и 19 по-горе) и че тълкуването, дадено от Върховния военен административен съд на представените за разглеждане пред него факти, не може да се приеме за произволно, необосновано или способно да накърни справедливостта на процеса, а просто представлява случай на прилагане на националното право.

94. С оглед на гореизложеното Съдът напомня, че е длъжен да избягва всяко необосновано вмешателство в упражняването от страна на държавите на техните правораздавателни функции или в организацията на техните съдебни системи. Отговорността за последователността на техните решения принадлежи преди всичко на националните съдилища, а Съдът следва да се намесва само в изключителни случаи.

95. В настоящия случай Съдът преценява, че обстоятелствата не изискват такава намеса и че търсенето на решение за преодоляване на противоречието в оспорената съдебна практика относно член 6 § 1 от Конвенцията, не е негова задача. Във всеки случай, индивидуални иски пред Съда не могат да бъдат използвани като средство за разрешаване или отстраняване на противоречия в съдебната практика, които могат да възникнат в националното право, или като контролен механизъм за поправяне на несъответствия в решенията на различните национални съдилища.

96. Като взема предвид гореизложеното, Съдът приема, че няма нарушение на член 6 § 1 от Конвенцията.

ВЪЗ ОСНОВА НА ТЕЗИ СЪОБРАЖЕНИЯ СЪДЪТ

Постановява, с десет гласа на седем, че няма нарушение на член 6 § 1 от Конвенцията.

Изготвено на английски и на френски език и обявено в публично заседание в сградата на Европейския съд по правата на човека [Human Rights Building], Страсбург, на 20 октомври 2011 г.

Michael O'Boyle
Заместник-секретар

Nicolas Bratza
Председател

Съгласно член 45 § 2 от Конвенцията и правило 74 § 2 от Правилника на Съда, към настоящото решение се прилага особеното мнение на съдии Bratza, Casadevall, Vajić, Spielmann, Rozakis, Kovler и Mijović.

[N.L.]
[M.O.B.]

ОБЩО ОСОБЕНО МНЕНИЕ НА СЪДИИ BRATZA,
CASADEVALL, VAJIĆ, SPIELMANN, ROZAKIS, KOVLER
И MIJOVIĆ

(Превод)

1. За разлика от мнозинството, ние сме убедени, че в настоящия случай има нарушение на член 6 § 1 от Конвенцията.

2. Разглеждайки проблема в неговата цялост, в началото искаме да поясним, че в основата на настоящото дело не стои фактът, че тълкуването на чл. 21 от Закон № 3713, дадено от Върховния военен административен съд, не удовлетворява жалбоподателите. Делото няма връзка и с това дали определението на 4-и състав на Административен съд Анкара, с което приема, че делото на жалбоподателите не му е подсъдно, е произволно или дали съдебните решения, засягащи жалбоподателите, са надлежно мотивирани от гледна точка на фактите и правото (точки 90-93 от решението). Противно на внушението в съдебното решение, делото не засяга просто „упражняването от страна на държавите на техните правораздавателни функции или ... организацията на техните съдебни системи“ (точка 94); според нас то по-скоро е свързано с „флагрантното неправилно функциониране“ на турската съдебна система, което води до нарушение на член 6 от Конвенцията.

3. В действителност, липсата на ефективен механизъм за хармонизиране на съдебната практика не само причинява, но, което е по-лошото, поддържа противоречивата съдебна практика на обикновените и на военните административни съдилища, което води в настоящия случай до последици, създаващи впечатление за „произвол“. В допълнение към това, продължава да съществува противоречива съдебна практика в рамките на системата на административните съдилища.

4. Подчертаваме, че, както се отбеляза в точка 57, правото на справедлив процес трябва да се тълкува в контекста на преамбюла на Конвенцията, в който върховенството на закона се обявява за част от общото наследство на договарящите държави. Един от основните аспекти на върховенството на закона е принципът за правна сигурност (вж. дело *Brumărescu c/y Румъния* [ГК], № 28342/95, точка 61, ЕСПЧ 1999 VII), която, наред с другото, гарантира определена стабилност в правния живот и допринася за общественото доверие в съдилищата (вж., *mutatis mutandis*, *Ștefănică и други*, № 38155/02, точка 38, 2 ноември 2010 г.). Продължителното съществуване на противоречащи си решения, от друга страна, може да доведе до състояние на правна несигурност, която да намали общественото доверие в съдебната система, като това доверие категорично е един от основните

компоненти на една държава, основаваща се на върховенството на закона (вж. дела *Păduraru c/y Румъния*, № 63252/00, точка 98, ЕСПЧ 2005-ХІІ (извлечения); *Vinčić и други c/y Сърбия*, № 44698/06 и други, точка 56, 1 декември 2009 г.; и *Ștefăniță и други*, цитирано по-горе, точка 38).

5. Вярно е, че принципът на независимост на съдилищата, на който се позовава правителството (точка 43 от решението) и произтичащата от него автономия, с която се ползват съдилищата в процеса на изготвяне на своите решения, може да обясни защо е възможно тълкуването на едни и същи текстове по различен начин на различните нива на съдебната система. По наше мнение обаче подобни тълкувания не трябва да поставят обществото в положение на правна несигурност, при което изходът от едно дело зависи от механизъм, неспособен да гарантира еднообразни съдебни решения. Способността на националната правна система да поддържа стабилност в правния живот и приемането на еднообразни съдебни решения е от решаващо значение за запазване на общественото доверие в правосъдната система.

6. В настоящия случай жалбоподателите първо се сблъскват с повече от очевидна непоследователност в рамките на един и същи клон на съдебната система. В тази връзка припомняме, че жалбоподателите оспорват определението на 4-и състав на Административен съд Анкара, с което той приема, че тяхното дело не му е подсъдно, докато други състави на същия съд приемат, че са компетентни да разглеждат подобни дела (вж. точка 42 от решението). В структурата на един и същи административен съд автономността на различните съдебни състави и разпределянето на делата между отделните състави води до противоречива съдебна практика, изразяваща се в две различни тълкувания, отнасящи се до компетентността на този съд.

7. Действително, по три дела – едното от които е случаят на жалбоподателите – 4-и и 5-и състав на Административен съд Анкара приемат, че не са компетентни да разглеждат дела относно правата, регламентирани в член 21 от Закон № 3713 (точки 14, 28 и 29 от решението), като считат, че тези дела са подсъдни на Върховния военен административен съд. Не такъв е подходът, възприет от други състави на същия съд, които по четиринадесет дела, сравними с това на жалбоподателите, допускат за разглеждане исковите молби, подадени от семействата на други военнослужещи, загинали в същата злополука на 16 май 2001 г., и се произнасят в тяхна полза (точки 25-27 от решението). Това е основен аспект на делото. Без съмнение контекстът на съдебната практика, в който е разглеждана жалбата на жалбоподателите, е белязан от различния подход на отделните състави

на Административен съд Анкара спрямо въпроса за подсъдността на дела, свързани с право на военна пенсия.

8. По нашето мнение непоследователността на подхода спрямо компетентността на съдилищата да разглеждат идентични по същността си правни спорове, породени от едно и също събитие (в настоящия случай самолетна катастрофа с няколко загинали) е основният проблем по отношение член 6 от Конвенцията.

9. Важно е да се припомни, че въпросът за подсъдността е от решаващо значение за изхода на делото: повечето от решенията на обикновените административни съдилища признават причинна връзка между самолетната катастрофа и борбата с тероризма, поради което е твърде вероятно, ако делото не бе прехвърлено на Върховния военен административен съд, исковете на жалбоподателите, подобно на семействата на някои от другите пътуващи в самолета, да бяха удовлетворени. Начинът, по който Върховният военен административен съд тълкува обстоятелствата на самолетната катастрофа от 16 май 2001 г., води до различно третиране на жалбоподателите в сравнение с други лица, предявили искове, подобни на техния. Въпреки че жалбоподателите информират военния съд относно позицията, възприета от обикновените административни съдилища по сходни дела (точки 15 и 18 от решението), военният съд изцяло пренебрегва тази позиция, без да се мотивира и без да вземе предвид опасността от противоречие, дори и синхронно такава. Той дори не обяснява какви фактически разлики разграничават разглежданото дело от тези, на които се позовават жалбоподателите в подкрепа на своя иск (точки 16 и 66). В резултат на това един и същ фактически състав и едни и същи правни разпоредби биват тълкувани по различен начин от два вида съдилища.

10. Вярно е, че Съдът по спорове за подсъдност – създаден, *наред с другото*, за разрешаване на препирни по подсъдност между обикновените, административните и военните съдилища (точки 22 и 24 от решението) – е имал повод да се произнесе по въпроса за областите на компетентност на обикновените административни съдилища и Върховния военен административен съд и да установи критериите за определяне компетентността на последния (точки 31-32). Изпълнявайки тази задача, Съдът по спорове за подсъдност се е произнесъл, че Върховният военен административен съд е компетентен по дела относно военните пенсии или възнаграждения (точки 31-32). Действително, когато 4-и състав на Административен съд Анкара определя, че заведеното от жалбоподателите дело не му е подсъдно и че то по-скоро е от компетентността на Върховния военен административен съд (точка 14 от решението), той се позовава на решението на Съда по спорове за подсъдност от 14 май 2001 г. (точка 3).

11. Решението на Съда по спорове за подсъдност относно противоречието между двете съдилища обаче е теоретично и нереалистично.

12. Въпреки намесата на Съда по спорове за подсъдност и неговото решение, според което Върховният военен административен съд е компетентен по дела от типа на разглежданото, обикновените административни съдилища продължават да поемат дела, сходни с това на жалбоподателите и да се произнасят по същество (точки 25-27). В този контекст обясненията на правителството в съдебното заседание пред Голямата камера са особено показателни за неефективността на процеса на разрешаване на противоречия; те се основават на деликатно разграничение между „тълкувателните“ решения и другите съдебни решения. „Тълкувателните“ решения на Съда по спорове за подсъдност относно подсъдността са очевидно задължителни, докато останалите му решения имат стойност и тежест само като прецеденти, чието предназначение е да направляват националните съдилища в техните разисквания. Освен това ни бе посочено, че едно решение е „тълкувателно“ решение, когато изрично посочва това и че решенията на Съда по спорове за подсъдност, които признават компетентност на Върховния военен административен съд (точки 44-45 от решението), не попадат в тази престижна категория.

13. Като механизъм за разрешаване на противоречия, Съдът по спорове за подсъдност показва, че не е в състояние нито да предотврати, нито окончателно да премахне правната несигурност, предизвикана от променливото тълкуване на обикновените административни съдилища на тяхната собствена компетентност по дела, свързани с пенсионните права, предвидени в Закон № 3713 (точки 28-29 и 76-77). Решенията на Съда по спорове за подсъдност, на които се позовава правителството, явно не успяват да се наложат само със силата на своята убедителност над всички обикновени административни съдилища (точки 25-27). Това означава, че въпреки намесата на Съда по спорове за подсъдност, неяснотата относно разпределението на компетентността между обикновените административни съдилища и военния административен съд изглежда продължава да съществува. Отсъствието на решение относно компетентността, което да е задължително за всички засегнати съдилища, може само да доведе до продължаване на произтичащите от това противоречия в съдебната практика и съответстващата ѝ несигурност.

14. По специфичния въпрос за непоследователност с оглед съществуващото на делото, противоречащите си съдебни решения, засягащи тълкуването на чл. 21 от Закон № 3713, са следствие от едновременната намеса на обикновените административни съдилища и на Върховния военен административен съд по сходни по съществуващото

си дела (точки 62-66). Така препирнята за подсъдност между тези два вида съдилища, които са паралелно сезирани да се произнесат с решения по един и същ правен проблем, поражда правна несигурност, която турската съдебна система не е способна да преодолее.

15. Следователно според нас е допуснато нарушение на правото на справедлив процес поради неправилно функциониране на въведения механизъм за разрешаване на препирни за подсъдност, съчетано с непоследователност в съдебните решения по дела, имащи в основата си един и същ фактически състав. Към разногласието между различните състави на Административен съд Анкара относно тяхната компетентност в настоящия случай се наслагва и различната линия в мотивите на решенията, възприета от Върховния военен административен съд, в сравнение с обикновените административни съдилища относно условията за прилагане на чл. 21 от Закон № 3713.

16. Макар националните правни системи да могат да включват разнообразни съдебни структури, тези структури не следва по никакъв начин да създават в обществото впечатление за произвол; когато предявяват иск, страните трябва да могат да вземат решения с достатъчна степен на предвидимост и основани на ясни, общи и трайни критерии.

17. Ако правосъдието не се принизява до лотария, обхватът на правата на страните не трябва да зависи единствено от това кой съд разглежда делото. Фактът, че страните могат да получат диаметрално противоположни отговори на един и същ правен въпрос в зависимост от вида съд, който разглежда тяхното дело, може само да подкопае надеждността на съдилищата и да разколебае общественото доверие в съдебната система.

18. Поради всички гореизложени съображения, ние сме убедени, че има нарушение на член 6 § 1 от Конвенцията.